

IKBY Seçim Sonuçları ve Türkiye İçin Yeni Fırsatlar

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde (IKBY) her dört yılda bir gerçekleştirilen milletvekili seçimleri, en son 30 Eylül 2018 tarihinde yapılmıştı. Bu seçimlerin ardından yeni milletvekili seçimlerinin 1 Ekim 2022'de yapılacağı duyurulmuş, ancak Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ile Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) arasında azınlık kotaları, seçim yasası ve yüksek seçim komisyonunun aktifleştirilmesi konularında yaşanan anlaşmazlıklar sonucu seçimlerin bir yıl ertelenerek 18 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirilmesine karar verilmişti. Fakat seçimler bu tarihte de yapılamadı ve IKBY Başkanı Neçirvan Barzani'nin imzaladığı kararnameye seçimlerin 20 Ekim 2024 tarihinde gerçekleştirilmesi kararlaştırıldı.

Seçimlerin zamanında yapılmaması bölgedeki siyasi istikrarı etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmakta. Seçimlerin ertelenmesi, yalnızca siyasi aktörler arasındaki gerginliği tırmandırmakla kalmamakta, aynı zamanda bölgedeki halkın demokratik katılımını da olumsuz etkilemekte. Ertelenen seçimlerin genel nedenlerine baktığımızda karşımıza şu sebepler çıkmakta: KDP ve KYB arasındaki güç mücadelesi, bölgedeki siyasi partiler arasında süregelen çatışmalar ve anlaşmazlıklar, DEAŞ tehdidinin yarattığı güvensiz ortam, halkın siyasi sürece olan güvenini artırmak yerine daha fazla çatışmaya yol açabileceği gerekçesiyle bazı siyasi aktörlerin seçimlerin ertelenmesi yönünde görüş bildirmesi, uluslararası aktörlerin ve bölge ülkelerinin seçimlerin ertelenmesi yönündeki telkinleri, seçimlerin hukuki çerçevesi ve yürütme yetkilerinin belirlenmesi konusunda yaşanan belirsizlikler, azınlıklara ayrılan sandalye sayısı ve seçim bölgelerinin belirlenmesi.

KDP-KYB Gerilimi Gölgesinde 2024 Seçimleri

2024 Kuzey Irak seçimlerinde, KDP ve KYB, kendi liderliklerini pekiştirmek amacıyla dikkatle hazırlanmış propaganda stratejileri geliştirdi. KDP lideri Mesrur Barzani, bölge kalkınmasına ve istikrara dair güçlü mesajlarıyla öne çıkarken, özellikle Erbil ve Duhok gibi partinin etkili olduğu bölgelerde ekonomik gelişim, altyapı yatırımları ve güvenlik projeleri etrafında bir kampanya yürüttü. Barzani, yönetiminin sağladığı istikrar vurgusunu güçlendirmek adına fabrika açılışları ve yeni yatırımlarla sahada aktif bir görünüm sergiledi.

KYB ise, lideri Bafel Talabani'nin KDP'ye yönelik eleştirilerini merkeze alarak farklı bir yol izledi. Partinin geleneksel gücünü koruduğu Süleymaniye'de, Talabani, KDP'nin dokuzuncu kabine dönemini sert bir dille eleştirerek halkın desteğini kazanmaya çalıştı. "Bitireceğiz" sloganıyla yürüttüğü kampanyasında KDP'nin yönetimine ilişkin eleştirilerini sık sık gündeme taşıyan Talabani, popülist söylemleriyle partinin tabanında önemli bir karşılık buldu ve KDP'ye karşı güçlü bir alternatif olarak öne çıktı.

Bu iki parti arasındaki stratejik rekabet, bölgedeki siyasi güç dengesine yönelik de etkiler taşıyordu. Özellikle KDP'nin KYB'ye yönelik olduğu iddia edilen bir bilgi çarpıtma kampanyası çerçevesinde, yapay zeka tarafından üretildiği öne sürülen ses kayıtlarını kullanması, seçimlerde gerginliği artırdı ve karşılıklı güven sorunlarını derinleştirdi. Bu tür propaganda hamleleri, Irak Kürdistan Bölgesi'nde iki parti arasındaki siyasi ayrışmanın giderek daha belirgin hale geldiğini ve iş birliği zemininin giderek daraldığını açıkça gösterdi.

Oldukça rekabetçi bir atmosferde gerçekleşen seçimler sonucunda KDP sandıktan birinci parti olarak çıktı, ancak hükümeti kurmak için yeterli çoğunluğu elde edemedi. Yeni seçim sistemi doğrultusunda dört bölge (Erbil, Süleymaniye, Halepçe ve Duhok) temelinde oluşturulan ve toplamda 100 sandalye barındıran mecliste, Süleymaniye 38, Erbil 34, Duhok 25 ve Halepçe 3 sandalye ile temsil edilmekte. Daha önce Süleymaniye'ye bağlı olan Halepçe'ye il statüsünün verilmesinin ardından parlamentoda üç sandalye tahsis edildi ve bu düzenleme bölgedeki temsil yapısını yeniden şekillendirdi.

Bu gelişmeler, KDP ve KYB arasındaki siyasi rekabetin giderek sertleştiğini ve Irak Kürdistan Bölgesi'nde güç dengelerinin yeniden oluşma sürecinde olduğunu ortaya koydu. Son seçimde 2,9 milyon seçmenin

yaklaşık %72'si oy kullandı. 2018'de yapılan önceki seçimlerde bu oran %59'du. Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu Başkanı Ömer Ahmed, Erbil'de düzenlediği basın toplantısında 20 Ekim'de gerçekleştirilen seçimlerin nihai sonuçlarını açıkladı. Buna göre en fazla oyu alarak seçimleri birinci sırada tamamlayan KDP mecliste 39 sandalye kazandı; KYB 23 sandalye ile ikinci, Yeni Nesil Hareketi 15 sandalye ile üçüncü sırada yer aldı. Kürdistan İslami Birlik Partisi (Yekgirtu) ise hatırı sayılır oranda bir oy alarak 7 sandalye kazandı. Kürdistan Adalet Toplumu Partisi (Komel) 3, Halwest (Duruş) Hareketi 4, Halk Cephesi 2, Goran 1 ve Kürdistan İttifakı Grubu 1 sandalye ile IKBY Meclisi'nde temsiliyet kazanan diğer partiler oldu.

Seçim sonuçları analiz edildiğinde geleneksel güç odaklarının güçlerini büyük ölçüde koruduğu, Yeni Nesil Hareketi'nin de oylarını dikkat çekici biçimde artırdığı görüldü. Daha ziyade yeni nesil siyaset yapıcıları ve genç kitleyi heyecanlandıran parti, 300.000 oyla KYB'den sadece 100.000 oy daha az aldı. KDP'nin hem ülke içindeki gücünü konsolide etmesi hem de Türkiye gibi komşu ülkelerle yakınlaşma stratejisi takip etmesi gibi rasyonel politikaları, halkın maceraya çok prim vermediğini gösterdi. Öte yandan Süleymaniye'de gücünü koruyan KYB'nin ise, diğer seçim bölgelerinde düşüş yaşadığı görüldü. Lider eksikliği ve maceracı bir imajla seçime giren KYB'nin IKBY'de seçimlerin düzenlenmeye başladığı 1991 yılından bu yana ilk defa güç kaybettiği görülüyor. Aynı tablo 2005 yılında yapılan valilik seçimleri ile kıyaslandığında da ortaya çıkıyor. Valilik seçimleri sonucunda KDP Erbil ve Duhok'ta, KYB ise Süleymaniye'de zafer kazanmıştı. KYB bir puan farkla KDP'yi geçerken, bugün gelinen noktada KDP'nin KYB'ye neredeyse iki kat fark atmasının sebebini, KYB'nin liderlik sorunu ve bölgeye yönelik izlediği çıkmaz siyasetin bir sonucu olarak görmek mümkün.

Zorunlu İttifak: KDP ve KYB Hükümeti

Seçim sonuçlarının onaylanmasının ardından en çok oyu alan birinci partiye hükümeti kurması için 90 gün süre tanınmakta. Bu nedenle kesin sonuçlar açıklandıktan sonra tarafların meclisteki diğer siyasi partilerle hükümet kurma görüşmelerine başlamaları beklenmekte. 100 sandalyeli mecliste hükümetin kurulması için salt çoğunluğun 50+1 olması gerekmektedir.

- IKBY'de kurulacak yeni hükümet için çeşitli alternatifler tartışılmakta. Hükümet için muhtemel ittifak seçenekleri şunlar:

- KDP ve KYB ittifakı
- KDP'nin KYB olmadan diğer partilerle ittifak kurması
- KYB'nin KDP olmadan diğer partilerle ittifak kurması
- Yeni Nesil Partisi'nin KDP veya KYB ile ittifak kurması
- KDP, KYP ve diğer partiler arasındaki ittifak

Bu tabloda seçimleri önde tamamlayan KDP ile tekrar ikinci sırada yer alan KYB'nin bir araya gelerek oluşturacağı koalisyon hükümeti, en muhtemel seçenek olarak öne çıkmakta. Zira bölgenin siyasi dinamiklerini şekillendiren ve elinde peşmerge güçlerini bulunduran Erbil ve Duhok merkezli KDP ile Süleymaniye ve Halepçe merkezli KYB, 1992'den bu yana iktidarı paylaşıyor. Bu noktada bölgeyi KDP ve KYB'nin birlikte yönetmeye devam etmesi, yalnızca IKBY açısından değil, aynı zamanda bölgesel istikrar ve güvenlik açısından da ele alınması gereken önemli bir durum. Her iki partinin de buldukları illerde yaklaşık 30 yıllık hakimiyetleri var, dolayısıyla biri olmadan diğerinin hükümet kurması Irak Kürdistan Bölgesi'ni bölünme riskiyle karşı karşıya bırakabilir.

IKBY Seçimleri ve Türkiye

İran, Suriye ve Türkiye başta olmak üzere bölgedeki diğer ülkeler tarafından yakından takip edilen seçimlerden, muhalefetten yoğun eleştiriler almasına ve parlamentodaki sandalye sayısında kayıplar yaşamasına rağmen KDP galip çıktı. Türkiye açısından KDP'nin seçimlerdeki başarısı, muhtemel bir KYB zaferine kıyasla daha olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Zira KYB'nin beklenmedik bir şekilde seçimlerde galip gelmesi, Ankara-Erbil ilişkilerine özellikle güvenlik, siyaset ve ekonomi alanlarında ciddi zararlar verebilirdi.

IKBY Başkanı Neçirvan Barzani seçimlerden dört gün önce Ankara'ya ziyaret gerçekleştirerek Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan ve Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) Başkanı İbrahim Kalın ile görüştü. Görüşmelerde IKBY ve Irak'ın Türkiye ile ilişkilerinin geliştirilmesi, ekonomik, güvenlik ve bölgedeki gelişmelerin ele alındığını ifade eden Barzani, Türkiye ile iyi ilişkilere sahip olduklarını ve bunu devam ettirmek istediklerini söyledi.

IKBY seçim sonuçları Türkiye açısından büyük önem arz etmekteydi. Zira KYB'nin seçimlerde başarı sağlaması, PKK ile olan ilişkilerinin olumlu bir seyir izlemesinden ötürü Türkiye'nin güvenlik endişelerini artırmaktaydı. Özellikle KYB'nin güçlü olduğu Süleymaniye bölgesinde PKK'nın faaliyetlerindeki artış nedeniyle 23 Temmuz 2023 tarihinden itibaren Süleymaniye Havalimanı'na uçuşlar askıya alındı. Bu yasağın 7 Aralık 2024'e kadar devam edeceği belirtilmekte.

Seçim sonuçları, "Kalkınma Yolu" projesinin geleceği açısından da son derece kritikti. Gerek PKK ile mücadele gerekse IKBY yönetiminin projenin güvenliği için oynadığı rol dikkate alındığında statükonun devamı Türkiye için önem arz etmekte.

Seçim sonuçları, Türkiye'nin Kuzey Irak ile olan petrol anlaşmasının akıbeti açısından da önemliydi. Zira 25 Mart 2023 tarihinde Erbil ve Bağdat yönetimleri arasında petrol gelirlerinin paylaşımı konusunda ortaya çıkan anlaşmazlık, Türkiye'yi de ticari açıdan olumsuz etkiledi. Dolayısıyla seçim sonuçlarının Türkiye için hem güvenlik hem de ticari ilişkiler çerçevesinde önemli yansımaları olması muhtemeldi.

Seçimler sonrasında Bafel Talabani'nin PKK ile ilişkilerde geri adım atması ve İran'ın Erbil yönetimiyle geliştirdiği yakın ilişkilere karşılık Türkiye'nin Süleymaniye ile uzlaşma arayışına girmesi, bölgesel rekabet dinamiklerine yeni bir boyut katacaktır. Taraflara yeni fırsatlar sunan bu süreç, özellikle Türkiye'nin hem KDP ile hem de KYB ile daha kapsayıcı üçlü bir mekanizma oluşturması için zemin hazırlayacaktır.

Sonuç

Gergin bir bölgesel iklimde gerçekleştirilen Irak Kürdistan Bölgesi seçimleri, KDP'nin gücünü konsolide ettiğini ve KYB'nin belirsiz politikaları ve lider zayıflığı nedeniyle düşüşte olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Seçim sonuçlarının kesinleşmesiyle birlikte, hiçbir partinin tek başına iktidar olma imkanının bulunmadığı anlaşılmıştır. Bölgede koalisyon hükümetinin kurulması için müzakerelere başlanacağı ve bu sürecin uzun sürmeyeceği öngörülmektedir. Büyük ihtimalle koalisyon yine KDP-KYB arasında şekillenecektir. Zira rekabetlerine rağmen bu iki partinin ortak çıkarlar etrafında bir araya gelmesi muhtemeldir. Ayrıca stratejik olarak da KYB'yi yönetimden dışlamak güvenlik sorunlarını arttırması bir yana Süleymaniye'yi IKBY'den ayırma noktasına getirebilir. KYB'nin hem iç hem de dış siyasetini KDP ile homojenleştirmesi, Türkiye açısından da olumlu bir başlangıç olacaktır.